



Spomedzi vedeckých periodík, ktoré sa prioritne zameriavajú na riešenie otázok spojených s kultúrnymi dejinami v tom najširšom slova zmysle patrí časopis Kuděj, vydávaný Katedrou filozofie na Západočeskej univerzite v Plzni. Jeho už v poradí sedemnásť ročník je do istej miery špecifický. Namiesto dvoch samostatných čísel zvolila totiž redakcia pre rok 2016 formu dvojčísła. Táto zmena však v žiadnom prípade nemala vplyv na tradične zaujímavý obsah časopisu. Spomedzi jednotlivých zaradených textov, ktoré názorne prezentujú obsahovú pestrosť tohto periodika, by sme chceli spomenúť aspoň niektoré, z nášho pohľadu vnímať ako osobitne zaujímavé.

Štúdia Jiřího Havelky nazvaná „*Katolícké političky v zápase o úloze katolíckej ženy v moderní občanskej spoločnosti (90. léta 19. století – 1. světová válka)*“, je venovaná stálo málo známej problematike postavenia a spoločenskej či politickej aktivity žien v období, keď čoraz intenzívnejšie bojovali o svoje miesto nielen v politickom či spoločenskom živote. V rámci potrebného metodologického úvodu sa autor priklonil ku konceptu „women’s history“. Sleduje život i skúsenosti viacerých konkrétnych žien jednak ako neoddeliteľnú súčasť celospoločenského vývoja, jednak ako ich osobné príbehy. Opisuje postavenie, ktoré mali ženy v rámci českého politického katolicizmu na prelome 19. a 20. storočia. Toto hnutie i jednotlivé politické strany, ktoré sa v rámci neho vytvorili, prechádzali v tomto období zložitým vývojom a niekoľkonásobným delením. Nepochybne aj tieto procesy následne vytvorili väčší priestor pre pôsobenie a postupné organizovanie žien. Autor si v tomto smere vybral dve osobitne výrazné ženy A. Rozsypalovou a F. Jakubcovou. Obe verejne vystupovali, obe svoje názory aj publikovali. Napriek tomu v sledovanom období v konečnom dôsledku nemožno pôsobenie týchto žien označiť ako úspešné. Ukázali však aktuálnu potrebu a do istej miery tiež možnosti pre pôsobenie žien v politickom živote, ktoré boli vo väčšej miere využité po prvej svetovej vojne.

Príspevok „*Úsilí převora Heřmana Josefa Tyla o záchranu kláštera v Teplé 1946 – 1950*“, ktorú pripravil Jan Straka, približuje na jednej strane parciálnu problematiku záchrany jedného z kláštorov v rokoch tesne po skončení druhej svetovej vojny. Súčasne však prináša podstatne širší pohľad nielen na životné osudy samotného opáta Heřmana J. Tyla. Ukazuje tiež na spoločenský a politický vývoj v Československu vo veľmi zložitom období, v rokoch keď si nový komunistický režim upevňoval svoje pozície a bez zábran vystupoval proti svojim skutočným či údajným nepriateľom. Opätom spomínaného kláštora v Teplé sa Heřman J. Tyl stal v období, keď kláštora hrozil faktický zánik. Jeho majetok bol skonfiškovaný, členovia miestnej kanónie internovaní. Viacerým bratom hrozil dokonca súdny proces a trest smrti. On sám sa, ako bývalý väzeň nemeckých koncentračných táborov, navyše vzdelaný a charizmatický rečník, pokúsil existujúcu situáciu zvrátiť. Postupne sa mu podarilo nielen zabezpečiť odsun vojenských jednotiek z kláštora či oslobodenie niektorých zatknutých kňazov. Došlo dokonca k obnoveniu noviciátu. Obyvatelia kláštora aktívne pracovali aj s mládežou v okolí a pôsobili medzi verejnosťou. Kláštorné

hospodárstvo malo rozvíjať novozaložené poľnohospodárske družstvo. Vnútorne spory v rámci mnišskej komunity sa rovnako ako narastajúce zdravotné problémy podarilo opátovi H. J. Tylovi ešte podarilo zvládať. Neochota spolupracovať s novým komunistickým režimom však viedla k tomu, že vo februári 1950 bol zatknutý.

Kultúrne dejiny v celej svojej šírke ponúkajú priestor sledovať i témy či oblasti „hraničné“, medziodborové. Názorným príkladom, keď pri poznávaní historickej krajiny spojili svoje sily historici, archeológovia, etnografi, môže byť analýza konkrétnych objektov – stodôl, ktoré v tomto prípade tvoria samostatnú časť obce nachádzajúcej sa neďaleko poľskej Čenstochovej. Štúdia „*Mstowské stodoly – příběh jedné obce*“, od trojice autorov A. Krupa – Lawrynowicz, O. Lawrynowicz a M. Raka, tak zhrnula výsledky výskumu, v ktorom sa miesta v krajine (stodoly) stávajú témou spoločenského diskurzu (s. 140). Autorov zaujímal nielen vznik, vývoj či konštrukcia objektov, ale tiež miesto „pamäti“ individuálnej i kolektívnej. Mesto Mstow sa pôvodne sformovalo ako dôležité obchodné a remeselnícke centrum. Pod vplyvom viacerých nepriaznivých udalostí stratilo na význame a pri zabezpečení obživy jeho obyvateľov v stále väčšej miere zohrávalo úlohu miestne poľnohospodárstvo. S ním spojené potreby viedli k výstavbe špecifických skladových objektov. Tie sa síce postupne stali súčasťou „pamäte“ miestneho obyvateľstva, v súčasnosti je však ich existencia ohrozená.

Pestrá paleta vedeckých štúdií je i v tomto časopise tradične doplnená ďalšími rubrikami, kratšími materiálmi a informáciami o nových publikáciách, venovaných predovšetkým problematike kultúrnych dejín. I táto skutočnosť vytvára dobré predpoklady na to, aby periodikum oslovilo širší okruh odbornej verejnosti a ďalej úspešne napredovalo.

*Patrik Derfiňák*